

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญ โดยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหันมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะมีการหมุนเวียนรายได้ภายในประเทศ และเป็นการนำเงินตราเข้าสู่ประเทศอีกทางหนึ่งด้วย อันจะเห็นได้จากโครงการปีการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand Year 1998-1999) ได้นำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก จากนั้นเป็นต้นมารัฐบาลจึงได้มีการปรับเปลี่ยนการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ให้มีความหลากหลาย ร่วมกับปัจจุบันกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของโลกได้มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น และมีการพัฒนาในลักษณะองค์รวม ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนให้มีความสอดคล้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมแก่สังคม ซึ่งแนวคิดถนนคนเดิน (walking street) ก็เป็นแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาเมือง เป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเมืองโดยกำหนดการใช้พื้นที่ในเมืองให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งแนวคิดถนนคนเดินเป็นที่รู้จักครั้งแรกในประเทศไทย ในชื่อ “7 มหัศจรรย์ที่สีลม” โดยได้รับการสนับสนุนจากนโยบายการส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงานของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ซึ่งโครงการฯ นี้จัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ที่บริเวณถนนสีลมถึงถนนนราธิวาส ระหว่างวันที่ 18 พฤศจิกายน - 31 ธันวาคม 2544 เป็นเวลา 7 สัปดาห์ และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชนที่สนใจเข้าชมโครงการฯ เป็นจำนวนมาก จากความสำเร็จของโครงการดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะขยายแนวคิดถนนคนเดินสู่เมืองใหญ่ในระดับภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดตรัง เป็นต้น

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก และมีอัตราการเติบโตของเมืองที่รวดเร็ว และยังเป็นแหล่งวัฒนธรรมอันงดงามและมีความหลากหลาย จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับประชาชนในเมืองเชียงใหม่ และนัก

ท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เมื่อจังหวัดเชียงใหม่ได้รับนโยบายจากส่วนกลางในการดำเนินงานตามแนวคิดถนนคนเดิน ร่วมกับการผสมผสานเอกลักษณ์ต่างๆ ของเมืองเชียงใหม่ จนเกิดเป็นโครงการปิดถนนเพื่อประหยัดพลังงาน ลดมลพิษและส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ หรือภายใต้ชื่อกิจกรรม “10 มหัศจรรย์ล้านนาที่ทำแพ” โดยจัดกิจกรรมที่มีลักษณะที่เป็น การแสดงถึงศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนเชียงใหม่ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสี่ภาค ьถนนคนเดินทำแพ ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจเส้นแรกของจังหวัดเชียงใหม่ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยบริเวณที่จัดกิจกรรมเริ่มต้นตั้งแต่วัดอุปกุดถึงลานประตูท่าแพ เป็นระยะทางประมาณ 950 เมตร ตั้งแต่วันที่ 3 กุมภาพันธ์ ถึง 7 เมษายน 2545 โดยปิดถนนทุกวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 09.00 - 24.00 น. และได้มีการประเมินผลโครงการฯ ในช่วงจัดกิจกรรมทั้ง 10 สัปดาห์โดยสำนักงานจังหวัด เชียงใหม่ (2545, หน้า 1-8) ในการตรวจสอบมลพิษทางอากาศและการจราจรในบริเวณถนนท่าแพ พบว่าในบริเวณที่จัดงานมีสภาพอากาศดีขึ้น มลพิษลดลงกว่าวันปกติร้อยละ 25 การจราจรบริเวณ ใกล้เคียงไม่ติดขัดมากนัก สามารถลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 93.3 โดยมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 90,000 คน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศร้อยละ 10 มีเงินหมุนเวียนประมาณสัปดาห์ละ 150 ล้านบาท และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณ ถนนท่าแพและประชาชนที่มาเที่ยวงานในแต่ละสัปดาห์ เห็นว่าควรให้มีการปิดถนนท่าแพอย่าง ยั่งยืนคิดเป็นร้อยละ 98 และยังเสนอให้มีการปิดถนนสายอื่นเพิ่มขึ้นด้วย เช่น ถนนช้างกลาง (บริเวณไนท์บาร์ชา) นอกจากนี้งานวิจัย และประเมินผล กองวิชาการ และแผนงาน เทศบาลนคร เชียงใหม่ (2545, หน้า 1-8) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยบริเวณซอยถนนท่าแพ ต่อ โครงการถนนคนเดินท่าแพ ในช่วง 10 มหัศจรรย์ล้านนาที่ทำแพ พบว่า ร้อยละ 49.76 ของกลุ่ม ตัวอย่าง เห็นว่าการจัดโครงการฯ มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ที่อาศัยในบริเวณถนนท่าแพ เนื่องมาจาก โครงการฯ ทำให้การเดินทางเข้า - ออกไม่สะดวก (ร้อยละ 27.65) ทำให้เกิดการจราจร ติดขัด (ร้อยละ 21.81) มีการจอร์ถกิดขวางการสัญจร (ร้อยละ 20.30) และปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่ม มากขึ้น (ร้อยละ 10.15) ตามลำดับ)จากการประเมินผลการดำเนินการของโครงการฯ ดังกล่าว จึงทำ ให้จังหวัดเชียงใหม่ยังคงดำเนินการปิดถนนท่าแพเพื่อจัดกิจกรรมในลักษณะเดียวกันต่อไปอีก โดย มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการจัด โครงการฯ บางอย่าง โดยปิดถนนท่าแพในบริเวณเดิมของวัน อาทิตย์ทุกสัปดาห์ ตั้งแต่เวลา 13.00-24.00 น. ซึ่งเริ่มดำเนินการเช่นนี้ตั้งแต่วันที่ 14 เมษายน

2545 เป็นต้นมา โดยมีจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้
ร่วมมือกันดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และคาดว่าจะดำเนินโครงการนี้ให้ยั่งยืนต่อไป]

โครงการถนนคนเดินท่าแพ เป็นการดำเนินงานต่างๆ ร่วมกันของภาครัฐและ
ภาคเอกชน ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะ (Public policy) ที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับผิดชอบนำมาดำเนิน
การต่อมาจากนโยบายที่ส่วนกลางในเรื่องแนวคิดถนนคนเดิน ซึ่งเดชรัตน์ สุขกำเนิด วิจัย เอกพลากร
และปัดพงษ์ เกษสมบูรณ์ (2545, หน้า 10-11) ได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะ ว่าเป็นทิศทาง
หรือแนวทางที่สังคมโดยรวมเห็นชอบว่าใช่ หรือเชื่อว่าควรที่จะดำเนินการไปในทางนั้น นโยบาย
สาธารณะนั้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลหรือสภาพแวดล้อม หรือส่งผลกระทบต่อ
สุขภาพ ซึ่งปัจจุบันนี้สุขภาพนี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะการไม่พิการ หรือปราศจากโรคเท่านั้น หาก
แต่ยังรวมไปถึงการมีสุขภาพที่สมบูรณ์ และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุลใน 4 มิติ คือ มิติ
ทางกาย มิติทางจิตใจ มิติทางสังคม และมิติทางจิตวิญญาณ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การจัดกิจ
กรรมในโครงการถนนคนเดินท่าแพนั้น ได้ก่อให้เกิดเสียงดังรบกวนผู้ที่อยู่อาศัยที่ถนนท่าแพ ทำให้
นอนไม่หลับ เกิดความเครียด เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงผล
กระทบที่เป็นด้านลบเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบทางด้านบวกด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การจัด
โครงการฯ นี้ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น เป็น
แหล่งที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในราคาข่อมเยา ทำให้มีค่าธรรมเนียมและกระจายรายได้ของคน
เชียงใหม่ ส่งผลให้เศรษฐกิจของคนเชียงใหม่ดีขึ้น เป็นต้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวไม่ได้เกิดเฉพาะใน
ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณถนนท่าแพ หรือบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น แต่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่
ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ก็อาจได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งต้องม
มีความเกี่ยวข้องกับถนนท่าแพไม่มากก็น้อย เช่น การสัญจรไป - มา เป็นต้น และถนนท่าแพยังเป็น
แหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย ซึ่งในการดำเนินโครงการนั้น ผู้จัดโครงการฯ
ทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ และอาจได้รับผลกระทบจากโครงการฯ ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ หรือ
ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจร่วมกัน ในการดำเนินงานต่างๆ
เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือปรับปรุงโครงการฯ นี้ให้มีความยั่งยืนต่อไป]

ตั้งแต่วันที่อาทิตย์ที่ 14 เมษายน 2545 หรือสัปดาห์ที่ 11 ของโครงการฯ จนถึงปัจจุบันเป็นเวลาประมาณ 1 ปีแล้วที่โครงการถนนคนเดินท่าแพได้ดำเนินการ และจัดกิจกรรมต่างๆ หมุนเวียนกันไป ซึ่งมีการศึกษาถึงความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่อาศัยอยู่บนถนนท่าแพเฉพาะใน 10 สัปดาห์แรกของการจัดโครงการฯ เท่านั้น แต่หลังจากนั้นก็ยังไม่มีการศึกษาใดๆ เพิ่มเติมรวมทั้งความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีความคิดเห็นต่อโครงการฯ ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นอย่างไร ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว รวมถึงต้องการศึกษาผลต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เกิดจากโครงการฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้จัดโครงการฯ เพื่อให้สามารถดำเนินโครงการฯ ให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย และนำไปสู่การได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาความคิดเห็นด้านสุขภาพประชาชนชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อโครงการถนนคนเดินท่าแพ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นทั่วไปของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อโครงการถนนคนเดินท่าแพ
2. เพื่อศึกษาถึงผลต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นจากโครงการถนนคนเดินท่าแพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ความคิดเห็นด้านสุขภาพ หมายถึง การแสดงความเชื่อและความรู้สึกรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่แสดงออกที่เกี่ยวข้องกับผลต่อสุขภาพในมิติทางร่างกาย มิติทางจิตใจ มิติทางสังคม และมิติทางจิตวิญญาณที่เกิดขึ้น เนื่องจากโครงการถนนคนเดินท่าแพ

ประชาชน หมายถึง บุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อาจจะเป็นผู้ที่เคยมาเที่ยวในโครงการถนนคนเดินหรือไม่ก็ได้

โครงการถนนคนเดินท่าแพ หมายถึง โครงการของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ทำการเปิดถนนท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่แยกอนุบาลถึงบริเวณช่วงประตูท่าแพ ความยาวประมาณ 950 เมตร ทุกวันอาทิตย์ ในช่วงเวลา 13.00 - 24.00 น. เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความตระหนักของการประหยัดพลังงานของประชาชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้จัดโครงการถนนคนเดินท่าแพ เพื่อให้มีการปรับปรุงโครงการฯ ไปในทิศทางที่เหมาะสม และเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายต่อไป และเพื่อให้ผู้จัดโครงการฯ ได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบที่อาจเกิดจากการจัดโครงการฯ หรือจากการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ